

PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 08 maja 2009 r.

BSA II - 021- 50- 51/09

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L.dz. *KS-020-00197*

11.05.2009

Data wpływu

Pan
Lech CZAPLA
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 3 kwietnia 2009 r., Ps-61/09 uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do **rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska.**

Z poważaniem

Prof. dr hab. Lech GARDOCKI

Warszawa, dnia 08 maja 2009 r.

SĄD NAJWYŻSZY
BIURO STUDIÓW i ANALIZ
Pl. Krasińskich 2/4/6, 00-951 Warszawa

BSA II - 021- 50- 51/09

Opinia

w sprawie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska

(dotyczy wprowadzenia Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym
oraz Pomocy Postpenitencjarnej)

I. Uwagi ogólne

Przedmiotem opiniowanego projektu jest utworzenie jednolitego Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, na rzecz którego mają być orzekane w stosunku do sprawców przestępstw środki karne w postaci nawiązek i świadczeń pieniężnych. Scentralizowanie środków w jednym Funduszu ma zdaniem projektodawców umożliwić prowadzenie spójnej i przejrzystej polityki pomocy pokrzywdzonym oraz skazanym, a ponadto na zachowanie uzasadnionych interesem społecznym prawidłowych proporcji w tym zakresie.

W części dotyczącej projektowanych regulacji odnoszących się bezpośrednio do działalności sądów powszechnych, opiniowany projekt nie budzi większych wątpliwości. Poza zakresem opiniowania jest natomiast celowość, efektywność i racjonalność ekonomiczna powoływania Funduszu gromadzącego środki pochodzące z orzekanych nawiązek oraz świadczeń pieniężnych. Należy jedynie wskazać, iż poprzez stworzenie jednego beneficjenta owych środków odbiera się zarówno nawiązki, jak i świadczeniom pieniężnym ich funkcję symboliczną. Oba te środki nie mają bowiem wyłącznie charakteru sankcji o charakterze majątkowym, ale z uwagi na cel ich przeznaczenia powiązane są z rodzajem popełnionego przestępstwa stanowiąc swoistą symboliczną kompensatę wyrządzonej szkody (która nie zawsze łączy się z naruszeniem dóbr prawnych konkretnego pokrzywdzonego). Element dolegliwości

majątkowej jest więc w przypadku nawiązki i świadczenia pieniężnego wtórny, bowiem realizuje go przede wszystkim kara grzywny. Wskazanie jednego tylko beneficjenta orzekanych nawiązek i świadczeń pieniężnych, którym na dodatek jest w istocie Skarb Państwa działający poprzez wyodrębniony Fundusz, zaciera różnice pomiędzy grzywną a tymi środkami karnymi. Poddaje to w wątpliwość sam sens wyodrębniania tych różnych rodzajów sankcji, skoro zarówno w przypadku grzywny jak i nawiązki oraz świadczenia pieniężnego ostatecznie trafia na rachunek wspomnianego Skarbu Państwa. Dotyczy to w szczególności nawiązki, która tradycyjnie ma charakter zryczałtowanego odszkodowania, związanego z określonym naruszeniem dobra prawnego. Tymczasem projektodawcy zdają się w ogóle nie dostrzegać różnicy, jaka występuje pomiędzy nawiązką i świadczeniem pieniężnym. Dowodem tego jest przekształcenie obecnego świadczenia pieniężnego orzekanego w przypadku skazania za bezskutkowe przestępstwo z art. 178a k.k. na nawiązkę, bez wskazania jakiegokolwiek powodu takiej decyzji w uzasadnieniu projektu.

II. Uwagi szczegółowe:

1. Krytycznie należy ocenić rozszerzenie podstaw orzekania nawiązki także na przypadki skazania za przestępstwa z art. 178a, 179 oraz 188 k.k. Mają one charakter przestępstw abstrakcyjnego narażenia na niebezpieczeństwo, zagrożone stosunkowo niskimi sankcjami karnymi. Dotychczas w przypadku skazania za przestępstwo określone w art. 178a k.k. istniała możliwość orzeczenia świadczenia pieniężnego w wysokości do 60.000 zł. Projektodawcy zastąpili to możliwością orzeczenia nawiązki w wysokości do 100.000 zł nie uzasadniając jednak ani jednym zdaniem powodów takiego rozstrzygnięcia. Dotyczy to także wprowadzonej możliwości orzeczenia nawiązki w przypadku przestępstw określonych w art. 179 oraz 180 k.k. Stanowi to znaczny wzrost represji o charakterze majątkowym, kumulujących się z grzywną, która może być często orzekana za te przestępstwa. Z uwagi na konstytucyjną zasadę proporcjonalności każde rozszerzenie zakresu karalności lub też zwiększenie rozmiaru orzekanych kar wymaga dostatecznego usprawiedliwienia. Projektowana zmiana nie zawiera jednak żadnego uzasadnienia, pozwalającego na ocenę jej konieczności w perspektywie kryteriów określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

2. Należy doprecyzować treść nowelizowanego art. 43 § 3, zgodnie z którym przychodami Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej „są środki pieniężne pochodzące z orzeczonych przez sądy nawiązek”. W rzeczywistości nie dotyczy to wszystkich nawiązek, ale tych które zostały wyraźnie orzeczone na rzecz Funduszu. Nawiązki mogą być bowiem także orzeczone na rzecz pokrzywdzonych, Polskiego Czerwonego Krzyża czy inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego (np. art. 212 § 3 k.k.) i wówczas, oczywiście nie mogą stanowić przychodów Funduszu.
3. Zastrzeżenia budzi sposób sformułowania przepisów intertemporalnych w art. 4 projektu ustawy. Intencją projektodawców było zachowanie uprawnień do otrzymania orzeczonych już przed wejściem ustawy nawiązek i świadczeń podmiotów przez ich dotychczasowych beneficjentów. Jednocześnie jednak wprowadzono regułę, w myśl której „w razie ponownego rozpoznania sprawy stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą”. Projektodawcy zapomnieli, że poza uregulowaniem kwestii beneficjenta orzekanych nawiązek i świadczeń pieniężnych, projektowane regulacje prawne zawierają także istotne zmiany w zakresie granic i charakteru odpowiedzialności karnej prowadząc do jej zaostrzenia. Pozostawienie art. 4 w projektowanym brzmieniu doprowadziłoby w istocie do ograniczenia zakresu zastosowania klauzuli *lex mitior* z art. 4 k.k. i przyjęcia zasady retroaktywnego stosowania nowej ustawy surowszej. „Przepisem” w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą będzie także uregulowanie z art. 47 § 1 k.k. zakładające możliwość orzeczenia nawiązki w wysokości do 100.000 zł w razie skazania za przestępstwo z art. 178a, 179 oraz 180 k.k., czego nie przewiduje obowiązujący obecnie kodeks karny. Oczywiście retroaktywne zaostrzenie odpowiedzialności, jakie wynika z projektowanego brzmienia art. 4 opiniowanej ustawy, w sposób jednoznaczny narusza konstytucyjne standardy prawa karnego. Projektowana reguła intertemporalna zawarta w tym przepisie wymaga więc istotnych zmian.